



S'ha posada a la venda l'obra dramàtica en 2 Actes i en vers

# Aben-Amar

Original de  
D. DANIEL CANO  
e inspirada sobre tradi-  
cions d'Artá

El producte íntegre de sa venda s'entregarà a l'hospital  
d'aquesta vila.

Demana-la a la **LLIBRERIA DE FERRER I SUREDA**, Quatre Can-  
tóns, 31 Plassa, 2

salvaje, de labios de una señora muy morena y muy fea que lleva el pelo constelado de críveles. Horrorizado me he tapado las orejas; el chillido gutural, estridente, de esta mujer, crípsa los nervios produce e-calofríos; parece que va a romperse su garganta, la cara se le enciende al sostener el agudo mientras el *tocaor* agita furiosamente las cuerdas de la guitarra con su zarpa negra; y el resto de los reunidos bate palmas íntimamente, muy serios con los ojazos muy abiertos y sigue la canción que había de muertes y amores *des-graciao*s, del *paresito* en la cárcel de la *ma-resita* en el *hospítal* etc. etc. Todas co-as muy lúgubres que achican el corazón. Fince la copla esfumá dose lentamente, muriendo como un suspiro que se lleva el aire, quebrán dose en un sollozo bravo que parece desgarrar las entrañas de la *cantuora*, Entonces brota un grito formidable un ¡olé! que rugen los de la tertulia y cuantos están en el café, que ríen, lloran, gritan y aplauden como si estuviesen locos.

Inmediatamente una ronda de *munsaniga pasá* que van sirviéndose unos a otros con mucho cariño; y otra vez la cadencia soñolienta de la guitarra.

Al salir del café llega a mis oídos la copla que es un gemido, una saeta sollozante que vibra en la quietud de la noche callada.

Otras veces he visto llegar al café una comparsa, cuatro o cinco señoras, algunas señoras, muy serios, casi fúnebre. Diríase que venían de un entierro. Uno de ellos lleva una guitarra enfundada, con el mismo cuidado que si llevase un recién nacido. El hombre de la guitarra ha colocado el instrumento en una silla, a su lado dirigiéndole una mirada amorosa. Se han sentado sin decir una palabra y se han oído algunos suspiros. Decididamente estos señores vienen de un duelo. Se acerca un camarero obsequioso y uno de ellos pronuncia las palabras sacramentales:

— Las tres primeras docenas.

Yo no salgo de mi asombro. A estas palabras cabalísticas el camarero ha desaparecido como una exhalación. Yo espero impaciente. Pasan algunos minutos y el silencio no se interrumpe. Al fin reaparece el camarero con una bandeja enorme atestada de copas y una botella debajo de cada brazo. Yo me siento pensando en Noé y en el Diluvio Universal. Detrás del camarero viene un chiquillo con otra bandeja de no menor tamaño, llena de platos con jamón, embutidos, aceitunas, etc. Yo me espanto un poco. El camarero va llenando todas las copas colocando tres delante de cada bebedor; el chico, sobre por su parte, ha dejado su preciosa carga la mesa y ambos se escurren.

Y entonces aquellas buenas gentes se abalanzan sobre los bebestibles y comestibles:

Uno de ellos afirma que la primera caña es siempre mala. Todos asienten y beben la segunda para consolarse del amargor de la primera. Cuando ya está va a la primera ronda empieza el canto. El *tocaor* desenfunda el precioso artefacto y a los primeros acordes, una de las señoras rompe con una malagueña que la hace retroceder en la silla poniendo los ojos en blancos.

Y yo me marché porqué empezó a sentir la comezón de un mosquito que pudiera costarme un garrotazo.

DR. CENTENO

## EL CATALÁ OBLIGATORI

### A propòsit d'una conversa

Convendria qu'els poquíssims espanyols qui ho son de bon de veres comensassen a predicar entre les gentes de bona voluntat de tota la península l'alta conveniència d'estudiar i aprendre'l catalá. La nostra llengua té ja prou títols—i prou semblança amb la castellana i la francesa—perquè cap espanyol culte la desconega.

No es duptós qu'arribará el dia, si les coses de Catalunya segueixen la marxa d'ara, que serà ensenyada, no sols en les escoles nacionals. (es a dir, catalanes), sinó en totes les espanyoles. Però, cal amar preparant el camí, el camí únic que'ns pot dur a l'unió germanívola de tots.

Els Espanyols no nos coneixerem mentres no nos entengem parlant cadascú la pròpia llengua, perquè la llengua d'un poble es tota d'una pessa amb la seva ànima.

Es un error pensar que basta amb el castellà. Amb el castellà, nosaltres los entenem a ells, però ells no nos entenen. Lo més pur, lo més íntim del nostre jo es intraduble.

Ningú arribará mai a comprendre el fons de la nostra ànima, ni la de cap poble, sense entendre l'idioma qui l'expressa naturalment.

Aquest disgust d'alguns forasters al sentir parlar catalá davant ells, ve de que coneixen qu'en nosaltres hi ha dos homes; el qui parla ambells i l'altre qui es el verdader, i s'els apareix de sobte com un intrús desconegut, en els accents d'una llengua extragèra. Ells voldrien matar-la, millor dit, voldrien que nosaltres el matassem. Ens demanen que l'extrangulem. I n'hi ha dels nostros que casi s'hi atreviren!

S'avendrien al pròpi suicidi, per fer present d'un mort a la patria espanyola. Jo crec que de mort no'n sobren.

Atants de la Lluna

## PERDIGONADES

¡Ja hu val amb aquets automòvils! Ara tornen estar trempats i cada dia arriben; aixó sí, no vulgueu sebre el temps empleat en la travessia, dues, dues i mitja, tres hores per fer els 20 Kíms. que hi ha de Manacor a Artá, un poc més d'l temps que empleaven les diligències quant feien el mateix servici. ¡I diuen que no progressam! Però, com sempre i en qualsevol assumpte hi ha diferents parers; n'hi ha que diuen, que aixó es anar enrera, que es una afronta per un poble consentir aquestes coses, perquè els dies que no arriba d'hora an el tren (que son bastants) ocasiona certs perjudicis an el passatje, que no son bons dobbés per indemnisarlos i una partida de coses més, que vos fan duptar d'aquell progrés i vos fan preguntar, si a Artá no hi ha qui vetli per el ben-estar del poble, si la Companya de Ferrocarrils es impotent per fer cumplir el contracte que té firmat amb el propietari d'els automòvils i per el qual s'obliga a dur els passatjes a Ciutat o a una estació ahont pugui alcansar el tren, els dies que no hi es a temps. Exposam aquestes coses, perquè trobam que es hora que s'hi posi retjit i les exposam fent us de la forsa que nos dona la veritat dels fets i en nom de la democracia i llibertat tant sovint trepitjada pels qui se'n diuen defensors.

Fa una temporada que a certs cafés de la vila s'hi veu una concurrència excessiva d'atlots. L'any passat en aquestes columnes en *Filicimus* se va fer eco de l'abandono que hi havia amb aquestes coses el batle d'aleshores D. Antoni Cano fíntse càrrec del mal nom que donava aixó en el poble, va corregir l'abús. Avuy que hi torna esser nos permetem suplicar an el nostre Batle que hi pos remei amb la seguredat de que, com el seu antecessor, tindrà un apiu íment del poble.

I de lo de Madrid ¿que no n'hem de parlar un poc? Ja es hora d'averitat? Idó heu de pensar que la roda, redola i els de sempre, fan sempre lo mateix. Qu' es hora de menjar, que es necessari que governi un sol partit; que es hora de que els nostres deixin el ministeri; que es necessari el partit, per us de la monarquia, etz. etz. Però, que cap diguli es precis treballar o ajudar als qui treballen per salvar l'Espanya, aixó son altres cinc centes. ¡Pobra Monarquia! si s'hagués d'agontar amb aquests estalons. Com si la Monarquia no fos d'Espanya i si d'un partit determinat. ¡Com si no tengués el seu millor bresol en l'obra de govern qui treballa per fer l'Espanya gran! ¡Pobres senyors! Empanyats amb estrenyer el seu dogal, anyoren el temps de fer el *pandero* i menjar a esquena dreta. No, no tornarà aquell temps dels governs iesptes, aixó son, com defem l'any passat, els estiraments d'un có-qui mor, en el qual se liarga azonia li fa pensar en la salvació, però, ja está fet ¡Pobre Monarquia si no pogués anar més que amb crosses!

COSME

## CORRESPONDENCIA

**CALIFER.**—La vostra poesia fou publicada. Que nos hi ferian de contents si de tant en tant nos escriguesseu colca cosa!

**L. GRIMALT.** *Eroïssa*—Rebudes dues

pessetes per gir postal a conta de la subscripció d'enguany.

**Dr. CENTENO.**—Per fi arrihen els vostros desitjats articles. Vos feim justícia. Al ser a Barcelona eviau la direcció i escriurem carta p'el correu.

**L'AMO DE SA CLASTA.**—El vostre article no arribá d'hora per aquest número. Anirá al qui vé. Contentíssims.

## CRÓNICA

DE CA-NOSTRA

Al dia en que nos trobam el temps no ha romput encara; seguim d'estiu fort amb una calor com no la feu en el més passat. El sol es calent ferm i a dins les cases fa un baf asfixiant. Molts d'anys sol ploure entre les dues Mare de Deu, però enguany surt de botador. No es qui 'ls pagesos no desitgin s'algo perque es ben hora de sembrar civades i ordís. Si Deu ho vol, plourá prest. Així sia.

Aquesta setmana passada arribá don Juan Bover Fullana, nou mestre interí que ve a ocupar la vacant que deixá D. Segon Diaz (a. c. s.). Sembla un jove molt llest, ben desxon-dit i molt cult. Encara que venga interinament, te oposicions aprovades i esta amb expectació de plassa. Aixó mos fa suposar que prest se despedirá de noltros, i més suposat que per Real Ordre s'ha dispost que als d'oposicions aprovades se 'ls doni les places de nova creació. Sia benvengut.

El dia 5 vengué D. Josep Colominas, delegat per l'Institut d'Estudis Catalans de Barcelona, per estudiar la Prehistoria de Mallorca Acompanyat del Director de LLEVANT, Mossen Llorens Lliteres, i el seu fotògraf, visitaren els monuments megalítics, dels Pujols del Millac, i els de darrera les cases dels Pujols, el de Son Frare i el de Ses Paisses, dels quals en prengueren varies fotografias. Al capvespre acompanyats del Sr. Garcias farmacèutic, visitaren els de S'Auma i els de Lluchamar de San Llorens. Segons digué té el propòsit de venir aquest any qui vé, per comensar l'exploració dels més interessants. Ho celebrariem.

Segons diuen se projecta per aquest més una festa benèfica organizada per Mossen Sureda Blanes i D. Antoni Esteve Blanes. Sembla que en ella hi pendrán part la majoria de jovenetes estudiantines les quals estoden l'hermosa sarsuela «Los Sueños de Sili». Al sebre el programa el publicarem.

La Tercera Ordre Regular, la setmana passada celebrá capítol provincial presidit p'el Rm. P. Arnau Rigo Comisari General de l'Ordre. En ell foren confirmats en son càrreg la major part dels superiors entre els el Reverent P. Fr. Juan Garcia del Convent d'Artá, i fou anomenat superior del de Palma el Rt. P. Fr. Sebastiá Llinas, Artanenc, en lloc del P. Fr. Miquel Vidal el qual es estat anomenat Segretari Provincial. Sia enhorabona a tots.

Tenim un altre artanenc publicista. Gracies a Deu. Mossen Francesc Sureda Blanes (a) Tafona acaba de publicar un hermós llibre «La Educació de la mujer, dedicat a les alumnes de la Normal de Mestres de Ciutat. Son preu 2'50 pts. Les normanistes tenen el 20 per 100 de rebaxa. Se ven en la llibreria de Ferrer i Sureda, Plassa, Artá. Hem estat obsequiats amb un exemplar per la Biblioteca de Minerva. Mos n'ocuparem en un altre n.º si Deu ho vol.

A pesar de la calor reinant son ja molts els estudiantins qu'abandonen Cataratjada i tornen a la vida de poble.

S'ha despedit cap a Barcelona el nostre amic i col·laborador D. Mouserrat Sancho Lliteras advocat, amb la seua Sra. esposa.

S'ha despedit també per Palma Fra. Rafel Salamanca el qual ha residit una partida d'anys en el Convent d'Arta dirigint el Col·legi de St Bonaventura i aont se captá generals simpames. Igualment ho feu Fra. Juliá el qual amb el Rm. P. Arnau Rigo s'en va cap a Roma. Deu les do bon viatge.

La setmana passada sortiren cap a Mahó una partida de soldats artanencs del qui ultimament s'havien entregats els quals foren sortejats i Deu volgue que hi caiguessen. Bona sort.

L'altre dia en Juan Garbell fill del desgraciat Arnau que esta tancat fa anys a la loqueria de Ciutat, tengué un atac de la mateixa malaltia i comensá a fer desparats, e insultar a la gent un dia i un altre i com no tenia familia qui l'hostetjas se vejeren an el cas de dur-lo al Hospital mentrestant s'arretglaua l'expedient per recuir-lo a la loqueria. Durant la venuda el guardava el celador Guillem Moma, el qual li consentí que sortís a fumar un xigarro a la fresca, i al temps que hi era embotona al celador p'el cotó anava per escoyanyar-lo, però ell, encara que rebé unes quantes esquetes fortes tengué temps de cridar jajuad i comparegueren homos i dones de per tot. En Garbell quant veié tanta gent s'en aná a tancar-se en el quarto, i per entrar tengueren que torsar la porta. Oberta aquesta ningú gosava envestir-lo perque tenia una cadira alta i amanassava. En Guillem Bujosa (a) «Canancia» feu una valentia; encara que rebogué unes quantes cadirades loga a sujetar-lo i allavonces els demes ajudaren i li posaren la forsa. El dia 10 fou transportat en cotxo a la loqueria de Ciutat.

Durant aquest any passat hi hagué 85 morts grans entre els 10 de usiccs, lo que resulta esser un 12 p 8 Enguany de morts grans n'hi ha 50 per ara i ja hi ha també 10 morts de tuberculosis, o lo qu'es igual un 20 p 3. No es ver que seria convenient preocupar-nos un poc més de veure d'ont provenen aquestes malalties dins aqueixa loquelitat i mirar de remediari-ho en lo possible. L'augment es massa gros per quedar-nos mans plegades.

## REGISTRE

Desde'l dia 10 d'Agost

### NAIXEMENTS

- Agost 15.—Juan Ginart Massanet  
 » 15.—Francisca Ginart Massanet *besons*  
 » 19.—Maria Moreno Lozano  
 » 21.—Juan Pomar i omar  
 » 23.—Sebastiá Payeras Alzamora fill de sa Comara Metxa jova  
 » 24.—Nicolau Bernat Ginart  
 » 25.—Miquel Sureda Alzamora  
 » 27.—Juanaina San ho Muntaner  
 » 31.—Bárbara Pereto Ferragut  
 » 31.—Margalida Pereto Ferragut *hessonas*  
 Sebte. 6.—Cristofol Solvellas Espinosa

Resúm 6 nins i 5 nines. Total 11

### PARVULS MORTS

- Agost 4.—Magdalena Lliteras Torres  
 » 24.—Maria Ferrer Gmarr  
 Setembre 3.—Gabriel Morey Oipi  
 » 5.—Margalida Gil Nicomau  
 » 6.—Maria dels Encarnas

Resúm i nins i 4 nines. Total 5

### DIFUNS GRANS

Agost 12.—Jaime Bonnin Picó (a) Guixó, era casat amb na M. Bova, tenia 48 anys. Mori d'Angina de pit. Era un bon home, molt tractable, tengué la desgracia de ma-

tar una nima amb el seu carro i fou tal el seu susto que congrí una malaltia que li ha durat un par d'anys. Era suscriptor del LLEVANT les de l'1.º número. Al cel sia.

Dia 12.—Maria Sancho Garau (a) Blaya, casada de 31 anys. Era del Forn de Can Blay de devora Sa Cantina des Poll. Mori física, el mateix dia qu'en Jaime Guixó, de manera que com un estava a un cantó i l'altra a s'atra els qui anaven a resar la corona al sortir de la casa d'un entraven a l'altra. Deu l'haja perdonada.

Dia 14.—Maria Ferrer Llaneras (a) Gato, casada, de 55 anys, morí de un cranc an el ventre.

Dia 15.—Pau Palou Massanet (a) Palou, fadrí de 17 anys, de febres tifoideas.

Dia 31 Agost.—Bárbara Santandreu Sancho (.) Figuerota, fadrina, de 14 anys, de Ses febres, també.

Septembre dia 2.—Bartomeu Gil Terras-sa (a) Bauc, viudo, de 77 anys, de Malaltia de ventre.

Dia 3.—Margalida Taverner Adrover viuda de 83 anys, de Bronquitis.

Dia 8.—Catalina Cursach Tous, casada, de 56 anys. Era sa Madona de S'Amellará, germana de l'amo Andreu, gent bona com es pa. Va morir física i li feren una gran acompanyada.

Dia 8.—Margalida Gil Durán (a) de Son Gallaneta, viuda, de 84 anys de Hemorragia cerebral.

Resúm 3 homos i 6 dones. Total 9  
 Al cel sien tots

### MATRIMONIS

Agost dia 24.—Bartomeu Lliteras Dantús amb Margalida Mestre Orell, fadrins.

Dia 31.—Antoni Alzamora Bisquerra amb Maria Blanes Nadal, fadrins.

### COVERBOS

Un atlotet entra a l'escola i du un mandet de cotó fluix dins una oreia. Es mestre com el veu, creguent-lo malalt li diu:

—Marti, qu'es que tens, com es que te tapes aquesta sola oreia?

—Senyó mestre-respón ell—com que V. me digué aïr que tot lo que m'entrava per una oreia tot d'una me sortia pe s'altra, per aixó m'en sap una, perque tot m'hi quedí a dedins.

Un estudiant presentava es conta del Director del col·legi, á son pare, i aquest al veure lo que pujava sa suma li digué:

—¡No m'hauria cregut mai qu,els estudis costassen tan cars!

—No, i ell,—respoongué el fuy,—pensí que jo som un des qui manco estudien.

AGENT CORRESPONSAL DE  
 LLEVANT EN SUB-AMÉRICA

.. **Manuel M. J. Pastor** ..

Jujay, 1128

EN LOS AIRES

# GRAN COLMADO A TANENC d'en GUIÈM BUJOSA (a) Ganancia

SE VENEN BONS I BARATO

Comestibles de tota casta, licors, dolces, galleta, etc., etc. e Grandlós surfit de l'America

Aquesta casa es s'unica depositaria dins Artá del ANIS i ULLAU

Fixau-vos be en sa Direcció: **CARRE de PALMA, 3 - ARTA**

S'agencia Bujosa (a) Ganancia serveix amb esment, puntualitat i barato qualsevol encàrrec se li fassa per ciutat i pels altres pobles de Mallorca

Despaig a Artá: Carré de Palma, núm. 3 Despaig a Palma: Estanc d'es Banoh de s'Oll



Grandes Almacenes

: *San José* :

de  
Yda. Ignacio Riguer

Sastrea Ca niera Merceria Zapateria Faneria  
Laneria Faneria Lenceria  
Géneros de l'unto Sederia, artículos para Viaje  
**OBJETOS DE REGALO**

Deposito de maquinas parlantes

— PATHEFONO —

— PRECIO FIJO —

Brondo, 7 9, 11. No. de, 118 Teléfono, 217

Disponibile

NO COMPREU CAFÉ  
que no passeu abans per sa botiga d'en

**JAUME CABRER**

que'l te do i tresc

Allé heu trobareu tota casta de  
comestibles i a tot preu

ARRÓS, VERDURES, PATATES, etc.

Carré de Antoni Blancs Juan - Antea Puput

CAP BOTIGA  
VEN EN MILLORS CONDICIONS QUE SA D'EN

**Juan Vicens (a) Jan**

Tota casta d'articles, de cosides, galletas, etc.  
ES REPRESENTANT DE SA PERFUMERIA

L. CACCIO

TE DEPOST DE MAQUINES DE COSIR

PAPPI I AUCONS

Com també tota casta d'instruments musicals. Banuets, Guiterres, etc.

TELÉFONO: 118 ALBARRA, 3

LIBRERIA, PAPERERIA  
I CENTRE de SUSCRIPCIONS

DE  
**Ferrer i Sureda**

Aquí trobareu paper de tota casta a la menuda i en gros, plecs  
llibretos, tintes, llapiceria, etc. etc.

**llibres escolars i relligiosos**

— A PREU DE CATALEG —

s'encomanda de tota casta en tota puntualitat ad  
**QUATRE CANTONS, 3 ARTA**

FARMACIA  
DE  
**Llorens Garcies**

OLENTA A TOTES HORES

Vino i aixarops medicinalis

Aixarops de cuca del Dr. Murray  
preparat amb una cuquera d'ARTA

PLASSETA DES MARXANDO

GRAN BOTIGA

AMB GENEAL DE TOTA CASTA A LA TOT PREU;

— CALSAFI I DE MODA —

**A CANA VIVES**

CARRÉ DE PARROQUIA, 1

Ebanisteria

Magatsem  
de motbles  
D'EN

*Miquel*

*Morey*

Parroquia, 7

- ARTA -

RONDRIES  
DE MENORCA

Andreu Ferrer

Un volum en 4.<sup>a</sup> 2 Pags. tes

SEMANAJES A LA LIBRERIA DE

**FERRER I SUREDA**  
ARTA

En aquesta administració  
podreu encarregar  
tota casta de

**IMPRESOS**

Se serveixen amb prontitud

Ensaïmades i Panets

En lloch se troben millós que a la

Panaderia **Victoria**

ESPORN NOU

DE  
**Miquel Roca Castell**

El sa botiga heu trobareu  
sempre pans, panets,  
galletas, bescuits,

rollets, i tota casta de pasticeria

TAMBÉ SE SERVEIX A DOMICILI

Netedat, prontitud, i economia

DESPAIG Carré de Palma 3 bis. ARTA